

Kary i środki karne obowiązujące w polskim prawie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Spacer wirtualny + Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

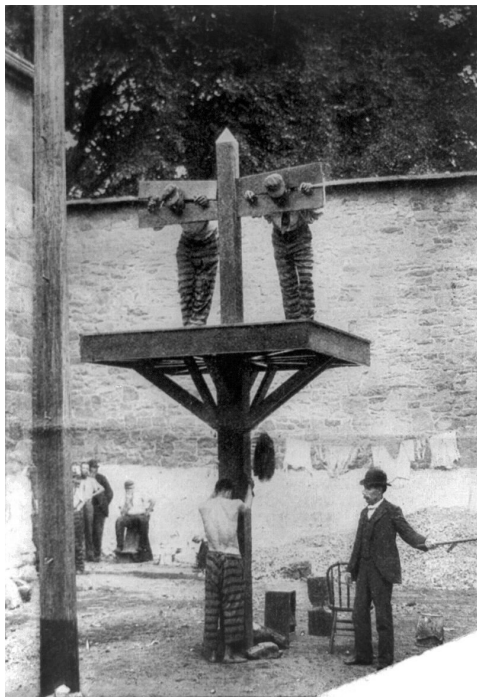
-
- Źródło: Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010, s. 412.
 - Źródło: *Jak walczyć z przestępczością? Większość Polaków „za” zastrzeniem i „sumowaniem” kar*, 22.04.2019 r., dostępny w internecie: pch24.pl [dostęp 9.01.2020 r.].

- Źródło: Agnieszka Pochrzęst-Motyczyńska, *Bodnar o podwyższaniu kar: Ważna nieuchronność kary, a nie jej wysokość*, 27.01.2019 r., dostępny w internecie: prawo.pl [dostęp 18.05.2020 r.].
- Źródło: Bronisław Tumiłowicz, *Czy surowa polityka karna przynosi spadek przestępczości?*, 22.04.2019 r., dostępny w internecie: tygodnikprzeklad.pl [dostęp 9.01.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 9.01.2020 r.].

Kary i środki karne obowiązujące w polskim prawie

Źródło: Jraffin, domena publiczna.

Więzienie w Delaware, USA, ok. 1907 r.: dwóch więźniów zakutych w dyby oraz więźni przywiązany do pręgierza. Mężczyznę z batem wymierza karę.

Źródło: domena publiczna.

Jeśli ktoś złamie prawo, powinny go za to spotkać jakieś konsekwencje. W przeciwnym razie motywacja do przestrzegania prawa mogłaby okazać się nie dość silna w porównaniu z rozlicznymi pokusami, by je naruszać. Jednocześnie karanie polega na świadomym i celowym wyrządzaniu sprawcy zabronionego czynu cierpienia. A przecież, co do zasady, sprawianie cierpienia jest złem.

Czy zatem można usprawiedliwić karanie na gruncie prawa? Aby rzetelnie odpowiedzieć na to pytanie, należy przeanalizować kary i środki karne wymierzane w przypadku różnych czynów zabronionych.

Twoje cele

- Przeanalizujesz kary i środki karne przewidziane w Kodeksie karnym i Kodeksie wykroczeń.
- Wskażesz przykłady stosowania omawianych kar i środków karnych.
- Przeanalizujesz funkcje kary.
- Rozważysz, w jakim stopniu każda kara i środek karny realizują poszczególne funkcje kary.

Dla zainteresowanych

**Postępowanie karne:
uczestniczące w nim
organy i strony oraz
przebieg**

**Prawa przysługujące
pokrzywdzonemu,
oskarżonemu
i świadkowi**

**Zasady prawa karnego
i funkcje kary**

**Przestępstwa ścigane
z oskarżenia publicznego
i prywatnego**

**Prawo karne i prawo
wykroczeń cz.1**

**Prawo karne i prawo
wykroczeń cz. 3**

Prawo karne i prawo

Prawo karne i prawo

Kara śmierci

wykroczeń cz. 2

wykroczeń cz. 4

Przeczytaj

Kara w polskim prawodawstwie

Według najogólniejszej definicji kara to sankcja, forma zadośćuczynienia za wyrządzenie krzywdy drugiej osobie. Rodzaj i wysokość wymierzanej dolegliwości uzależnione są od popełnionego czynu zabronionego. Uwzględnia się również okoliczności popełnienia czynu, kim jego sprawca jest i jakie były jego motywacje.

W literaturze można spotkać pojęcie kary w najróżniejszych kontekstach i znaczeniach, w zależności od tego, z jakiego punktu widzenia – socjologicznego, psychologicznego, filozoficznego, pedagogicznego czy prawnego – będziemy ją rozpatrywać. Również na gruncie prawa polskiego pojęcie kary jest wieloznaczne – zależy od gałęzi prawa, według której ją analizujemy. W niniejszych rozważaniach interesować nas będzie kara wymierzana na gruncie prawa karnego, czyli kara kryminalna.

W tym znaczeniu kara to:

Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll

Polskie prawo karne. Część ogólna

(...) osobista dolegliwość zadana sprawcy przestępstwa, będąca reakcją na popełnione przestępstwo, wyrażająca potępienie przestępstwa, wymierzona przez konstytucyjnie uprawniony do tego organ państwa.”

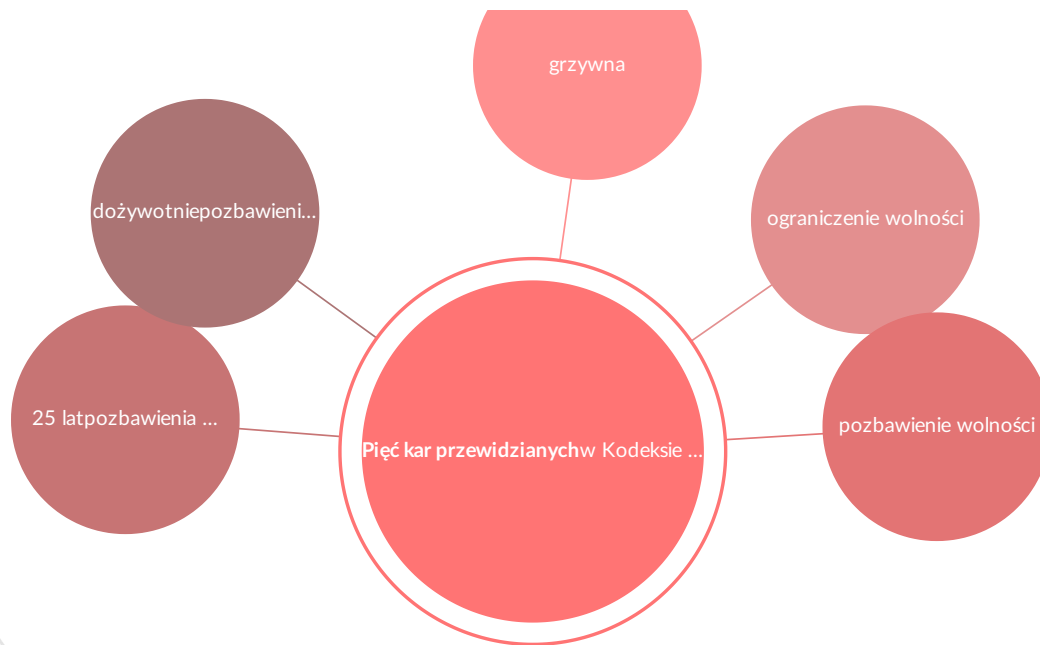
Źródło: Włodzimierz Wróbel, Andrzej Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010, s. 412.

Cechy charakterystyczne tak rozumianej kary to:

- uregulowanie w prawie karnym;
- bycie najostrzejszym środkiem [przymusu państwowego](#) stosowanym w walce z przestępstwami;
- wymierzanie w imieniu państwa przez sądy;
- ściśle osobisty charakter.

Kary i środki karne w polskim prawie określone zostały w dwóch aktach prawnych – Kodeksie karnym i Kodeksie [wykroczeń](#).

Kary i środki karne z Kodeksu karnego mogą być orzekane zarówno samodzielnie, jak i łącznie.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Celem środków karnych jest przede wszystkim przeciwdziałanie przestępczości i jej skutkom, uzupełniają one działanie kar zasadniczych.

Środki karne

Do środków karnych należą:

- pozbawienie praw publicznych;
- zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej;
- zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi;
- obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach;
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
- zakaz wstępu na imprezę masową;
- zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestniczenia w grach hazardowych;
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
- zakaz prowadzenia pojazdów; przepadek;
- obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę;
- nawiązka;
- świadczenie pieniężne;
- podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wśród środków karnych, jakie można wymierzać na podstawie Kodeksu wykroczeń, znajdziemy natomiast:

- zakaz prowadzenia pojazdów;
- nawiązkę;
- obowiązek naprawienia szkody;
- podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób.

Polskie prawo karne przewiduje również system środków probacyjnych związanych z poddaniem sprawcy próbie, obejmujący: warunkowe umorzenie postępowania, warunkowe zawieszenie wykonania kary oraz warunkowe przedterminowe zwolnienie. To również są środki karne, przy czym dwa pierwsze mają charakter samoistny – jako forma reakcji na [przestępstwo](#), trzeci zaś jest w istocie korektą kary w toku jej wykonania, tyle że opartą na mechanizmie probacyjnym. Dzięki ich wprowadzeniu znacznie wzbogacono i uelastyczniono system reakcji prawnokarnej na przestępstwo.

Funkcje kary

izolacyjna
Oddzielenie od społeczeństwa sprawcy czynu zabronionego w celu poprawy bezpieczeństwa.
represyjna
Wyrządzenie sprawcy czynu zabronionego dolegliwości adekwatnej do popełnionego czynu.

prewencyjna
Zniechęcenie do popełniania czynów zabronionych ze względu na możliwe negatywne konsekwencje.
profilaktyczna
Uniemożliwienie sprawcy czynu zabronionego dalszego ich popełniania.
kompensacyjna
Zadośćuczynienie społecznemu poczuciu sprawiedliwości.
resocjalizacyjna
Umożliwienie sprawcy czynu zabronionego ponownego przyswojenia obowiązujących norm społecznych, by potrafił po odbyciu kary poprawnie funkcjonować w społeczeństwie.

Słownik

czyn zabroniony

zachowanie wypełniające ustawowe znamiona typu czynu zabronionego, czyli odpowiadające opisowi zachowania określonego w ustawie karnej

przestępstwo

czyn zabroniony uznany za zasadniczo społecznie szkodliwy lub społecznie niebezpieczny, konkretnie zdefiniowany i zagrożony karą na mocy Kodeksu karnego

przymus państwowy

wymuszanie posłuszeństwa jednostek ludzkich i grup społecznych wobec władzy publicznej

recydywa

powrót do przestępstwa

wykroczenie

czyn społecznie szkodliwy (nawet w stopniu znikomym), zabroniony przez Kodeks wykroczeń

Spacer wirtualny + Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze spacerem wirtualnym i wykonaj ćwiczenie.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Przedstaw trzy argumenty do dyskusji na temat: „Czy lepiej skazywać na więzienie, czy na prace społeczne?”.

Polecenie 2

Zapoznaj się ze schematem i wykonaj ćwiczenia.

Kodeks karny

Kary wynikające z Kodeksu karnego

1

2

Grzywna

Wymierzana jest w systemie stawek dziennych – najmniej 10, a najwięcej 540. Zastosowanie przez sąd kary łącznej pozwala na zwiększenie liczby stawek dziennych do 810. Sąd ustala wysokość stawki dziennej, uwzględniając osiągnięte przez sprawcę dochody, jego warunki osobiste, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe. W efekcie wysokość stawek

dziennych jest bardzo elastyczna i może wynieść od 10 do 2000 zł. Grzywna może być wymierzona także z karą pozbawienia wolności, jeśli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy taką korzyść osiągnął. Celem grzywny jest uszczuplenie majątku sprawcy, by nie dopuścić do osiągnięcia przez niego korzyści z popełnionego przestępstwa. Zaletą grzywny jest możliwość jej dostosowania do winy i stanu majątkowego sprawcy oraz to, że nie izoluje ona sprawcy od społeczeństwa, kompensuje społeczeństwu poniesioną krzywdę i jest łatwa w stosowaniu.

Ograniczenie wolności

3

Ograniczenie wolności różni się tym od jej pozbawienia, że sprawca nie zmienia miejsca pobytu. Dzięki temu zmniejsza się przepelnienie zakładów karnych. Ograniczenie wolności może wynieść od jednego do dwunastu miesięcy (w wyjątkowych przypadkach można ją zaostrzyć do dwóch lat). Obciążenia na wolności skazanego mogą dotyczyć zakazu zmiany miejsca stałego pobytu bez zgody sądu, obowiązku wykonywania pracy wskazanej przez sąd lub obowiązku udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary. W przypadku decyzji o obowiązku wykonywania określonej pracy zaletą kary ograniczenia wolności jest jej wymiar społeczny i wychowawczy. Obowiązek pracy może polegać na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze od 20 do 40 godzin miesięcznie – istotny będzie tu społeczny sens i pożytek dla różnych placówek i instytucji: służby zdrowia, opieki społecznej, organizacji charytatywnej lub społeczności lokalnej. Wobec osoby zatrudnionej można z kolei orzec potrącenie od

10 do 25% wynagrodzenia za pracę na cel społeczny wskazany przez sąd. Jeśli sprawca nie realizuje kary ograniczenia wolności, sąd zamienia ją na zastępczą karę grzywny według zasady, że jeden dzień ograniczenia odpowiada jednej stawce dziennej. Zawieszając wykonywanie kary, sąd może zobowiązać skazanego m.in. do: informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby, przeproszenia pokrzywdzonego, wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby, wykonywania pracy zarobkowej do nauki lub przygotowania się do zawodu, powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym, uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób, opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.

4

Pozbawienie wolności

Pozbawienie wolności może trwać od miesiąca do 15 lat. Sąd może też orzec karę pozbawienia wolności w dniach w przypadku kary zastępczej za nieuiszczoną karę grzywny. Warto pamiętać, że celem pozbawienia wolności jest kształtowanie społecznie pożądanej postawy skazanego, a w efekcie powstrzymanie go od powrotu do przestępstwa. Dlatego w zakładach

karnych prowadzi się zindywidualizowane oddziaływanie na osadzonych.

25 lat pozbawienia wolności

5

Kara 25 lat pozbawienia wolności orzekana jest wobec sprawców popełniających najcięższe przestępstwa, np. zabójstwo czy gwałt.

W Kodeksie karnym występuje ona zamiennie z karą pozbawienia wolności o dolnym zagrożeniu, nie mniejszym niż 8 lat, oraz z karą dożywotniego pozbawienia wolności. Skazany na karę 25 lat pozbawienia wolności może być warunkowo zwolniony po odbyciu 15 lat kary, a okres próby przy warunkowym zwolnieniu nie może być krótszy niż dwa lata ani dłuższy niż pięć lat. Zabronione jest orzekanie tej kary w postaci grzywny.

6

Dożywotnie pozbawienie wolności

Obok 25 lat pozbawienia wolności kara dożywotniego pozbawienia wolności jest najsurowszą, jaką można orzec na podstawie polskiego Kodeksu karnego. Powodem jej wprowadzenia była rezygnacja z kary śmierci oraz eliminacja z życia społecznego najbardziej niebezpiecznych przestępców, którzy dopuścili się zbrodni np. przeciwko pokojowi, przeciwko ludzkości, wojennych i zabójstwa człowieka. Celem stosowania kary dożywotniego pozbawienia wolności przez sąd jest zabezpieczenie społeczeństwa przed najgroźniejszymi przestępcami oraz zadośćuczynienie społecznemu poczuciu sprawiedliwości w razie popełnienia najcięższych zbrodni. Kary dożywotniego pozbawienia wolności nie orzeka się wobec

sprawcy, który w czasie popełnienia przestępstwa nie ukończył 18 lat.

Środki karne wynikające z Kodeksu karnego

7

8

Pozbawienie praw publicznych

Pozbawienie praw publicznych to najsurowszy środek karny, orzekany za popełnienie najcięższych przestępstw. Obejmuje ono: utratę czynnego i biernego prawa wyborczego do organów władzy publicznej, np. Sejmu, Senatu, rad gmin; organu samorządu zawodowego, np. izby lekarskiej, adwokackiej, radcowskiej; organu samorządu gospodarczego, np. izby gospodarczej; utratę prawa do udziału w wymiarze sprawiedliwości, co wiąże się z zakazem pełnienia funkcji sędziowskich, ławników sądowych, oskarżyciela, obrońcy, radcy prawnego, notariusza, komornika sądowego, arbitra sądów polubownych czy też mediatora; utratę prawa do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego, gdzie wiąże się to z wydawaniem przez osobę uprawnioną decyzji administracyjnych; utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego; utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania kary pozbawienia praw. Zastosowanie tego środka karnego przez sąd ma charakter fakultatywny i uzależnione jest od: skazania sprawcy na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od 3 lat, ale nie przy warunkowym zawieszeniu kary pozbawienia wolności; popełnienia przestępstwa w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie. Ocena

pojęcia „motywacja zasługująca na szczególne potępienie” została pozostawiona do swobodnej interpretacji sądu.

9

Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej

Zakaz zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu może być zastosowany bez względu na rodzaj popełnionego przestępstwa, w szczególności jednak stosuje się go, jeśli przy popełnianiu przestępstwa sprawca nadużył stanowiska lub wykonywanego zawodu, lub gdy dalsze zajmowanie stanowiska czy wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym. Natomiast zakaz prowadzenia określonej działalności stosuje się wyłącznie wobec skazanych, którzy dopuścili się przestępstwa w związku z prowadzeniem tej działalności. Wynika to z tego, że prowadzenie działalności gospodarczej nie wymaga specjalnych kwalifikacji, jak wykonywanie określonego zawodu, a jedynie wpisu do rejestru przedsiębiorców.

10

Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi

Warunkiem zastosowania zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi jest skazanie sprawcy na karę pozbawienia wolności za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej lub obyczajowości na szkodę

małoletniego bądź też inne przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności. Nie ma tu znaczenia, jaki wymiar kary został orzeczony, dopuszczalne jest też zastosowanie tego zakazu w przypadku warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności. Zakaz ten jest obligatoryjnie orzekany przez sąd, jeśli sprawca zostanie skazany za wymienione przestępstwa ponownie, czyli w przypadku recydywistów. Celem zakazu jest ochrona osoby małoletniej, a więc takiej, która nie ukończyła 18 lat, przed sprawcami, którzy z pobudek seksualnych o charakterze pedofilskim dopuszczają się tego rodzaju przestępstw.

Obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu

11

Obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu jest stosunkowo nowym środkiem karnym. Wprowadzono go ze względu na zaostrzenie walki z przestępczością seksualną wobec małoletnich, a przede wszystkim przez wzgląd na konieczność uniemożliwienia bądź utrudnienia kontynuacji przestępczości seksualnej. Środek ten chroni też rodziny przed przemocą, obejmuje bowiem również zakaz zbliżania się do określonych osób oraz nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym. W zakazie kontaktowania się z określonymi osobami lub opuszczania określonego miejsca pobytu chodzi nie tylko o ochronę małoletnich, lecz także innych osób pokrzywdzonych przestępstwem z użyciem

przemocy, w szczególności osób najbliższych skazanemu. Zakaz obejmuje kontakty osobiste – kontakt urzędowy czy realizowany za pośrednictwem osób trzecich w celu wyjaśnienia lub uzgodnienia określonych spraw nadal jest możliwy.

12

Zakaz wstępu na imprezę masową

Zakaz wstępu na imprezę masową został wprowadzony do Kodeksu karnego w celu zwiększenia bezpieczeństwa w czasie trwania imprezy masowej. Jego zastosowanie możliwe jest w przypadku popełnienia przez osobę przestępstwa w związku z imprezą masową i ustalenia, że udział sprawcy w imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem ze względu na jego osobowość, stopień agresji, stosunek do zbiorowości.

Sformułowanie „w związku z imprezą masową” oznacza, że niezbędnym warunkiem orzeczenia tego środka karnego jest związek czasowy. Popełnienie przestępstwa może bowiem nastąpić „przy okazji” imprezy masowej, gdy jednak będzie można stwierdzić wystąpienie zależności pomiędzy tą imprezą a przestępstwem. Zakaz może dotyczyć dowolnej imprezy spełniającej kryteria imprezy masowej na podstawie ustawy, może więc to być na przykład impreza artystyczno-rozrywkowa (np. koncert), ale ze względu na to, że orzeka się go najczęściej w związku z imprezami sportowymi, potocznie określa się ten środek karny jako „zakaz stadionowy” stosowany wobec tzw. kiboli.

Gry hazardowe to, według ustawy, gry losowe, zakłady wzajemne i gra na automatach. Do gier losowych ustawa zalicza np. gry liczbowe (jak lotto), loterie pieniężne i fantowe, bingo, hazardowe gry karciane (np. poker), w kości. Zakłady wzajemne polegają m.in. na odgadywaniu wyników sportowego współzawodnictwa ludzi lub zwierząt lub zaistnienia różnych zdarzeń, w których uczestnicy wpłacają stawki, a wysokość wygranych uzależniona jest od umówionego stosunku wpłaty do wygranej. Sąd może orzec zakaz, jeśli skazanie nastąpiło za przestępstwo popełnione w związku z urządzaniem gier hazardowych lub udziałem w nich. Nie jest tu istotny rodzaj przestępstwa ani rodzaj zasądzonej kary. Ważne jest również tylko skazanie, więc środek można orzec, nawet jeśli sąd zdecyduje o odstąpieniu od wymierzenia kary.

14

Zakaz prowadzenia pojazdów

Zakaz prowadzenia pojazdów można orzec w przypadku skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji. Sąd orzeka natomiast obligatoryjnie zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych albo określonego rodzaju, kiedy sprawca czyn taki popełnił w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego bądź zbiegł z miejsca zdarzenia. Jeśli w takich okolicznościach doszło do śmierci innej osoby, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub wobec recydywistów sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów na zawsze. Warto podkreślić, że uczestnikiem ruchu jest również

pieszy i wobec niego także może być orzeczony taki zakaz.

Przepadek

15

Przepadek obejmuje trzy rodzaje przedmiotów: przedmioty pochodzące bezpośrednio z przestępstwa, chyba że podlegają zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi; przedmioty, które służyły bądź były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, przedmioty, których wytwarzanie, posiadanie, obrót lub przewóz jest zakazem ustawowym. Jeśli wskutek popełnienia przestępstwa sprawca osiągnął, nawet pośrednio, korzyść majątkową nieobjętą przypadkiem mienia, sąd powinien orzec przepadek takiej korzyści albo jej równowartości. Objęta przypadkiem korzyść majątkowa przechodzi na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku. Wyjątkiem jest tu sytuacja, kiedy korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.

16

Obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę

Warunkiem koniecznym orzeczenia obowiązku naprawienia szkody jest skazanie za przestępstwo popełnione na szkodę osoby mającej wobec skazanego roszczenie o naprawienie szkody wynikającej z tego przestępstwa, czyli pokrzywdzonej przez przestępstwo, za które sprawca został skazany. Pokrzywdzony lub osoba uprawniona musi złożyć w tej sprawie wnioski (w wyjątkowych okolicznościach może uczynić to prokurator).

Nawiązka

Podstawą orzeczenia nawiązki jest skazanie sprawcy za przestępstwo popełnione umyślnie, jeśli jego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia. Orzeka się ją także, jeśli sprawca doprowadził do katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym zagrażającej życiu i zdrowiu wielu osób albo mieniu w znacznych rozmiarach lub bezpośredniego niebezpieczeństwa takiej katastrofy lub naruszył zasady bezpieczeństwa tego ruchu, powodując wypadek w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia. Nawiązka może być orzeczona na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym lub Pomocy Postpenitencjarnej. Decyzję w tej sprawie podejmuje sąd, a wniosek pokrzywdzonego jest zbędny. W przypadku skazania sprawcy za przestępstwo przeciwko środowisku nawiązkę można orzec na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W przypadku przestępstwa pomówienia lub znieważenia sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego. W przypadku przestępstwa polegającego na wyrębie drzewa w lesie w celu przywłaszczenia sąd obligatoryjnie orzeka na rzecz pokrzywdzonego nawiązkę w wysokości podwójnej wartości drzewa. Nawiązkę można orzekać samoistnie, ale można ją też łączyć z innymi środkami karnymi. Górna granica orzeczonej nawiązki wynieść może 100 000 zł, może to jednak być również symboliczna złotówka. Kodeks karny określa wskazania, jakimi powinien kierować się sąd, określając wysokość nawiązki. Są to sposób zachowania, motywacja sprawcy, jego warunki materialne

i rodzinne, rodzaj i rozmiar negatywnych następstw popełnionego przestępstwa.

18

Świadczenie pieniężne

Świadczenie pieniężne to trzeci, obok obowiązku naprawienia szkody i nawiązki, środek karny polegający na dolegliwości majątkowej. Nie może ono przekroczyć 60 000 zł. Podobnie jak w przypadku nawiązki, świadczenie orzekane jest na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym lub Pomocy Postpenitencjarnej. Sąd może orzec świadczenie w przypadku odstąpienia od wymierzenia kary: za usiłowanie przestępstwa, przekroczenie granic obrony koniecznej lub stanu wyższej konieczności, w związku z dobrowolnym powrotem dezertera lub jeśli osoba uchylająca się od służby wojskowej jest do niej w tym czasie faktycznie niezdolna, za zabicie człowieka na jego żądanie i pod wpływem współczucia dla niego za przestępstwo utrudniania lub udaremniania postępowania karnego poprzez udzielanie pomocy osobie najbliższej lub z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą samemu sprawcy lub jego najbliższymi.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości

19

Podanie wyroku do publicznej wiadomości może być podyktowane względami społecznymi lub wychowawczymi. Orzekając ten środek karny, sąd wskazuje również sposób podania wyroku do publicznej wiadomości. Warunkiem orzeczenia podania wyroku do publicznej wiadomości jest osiągnięcie celów ogólnospołecznych, tj. sens takiego upublicznienia. Obowiązkiem sądu jest bowiem

również dbałość o interes pokrzywdzonego. Ponadto nadmierne stosowanie tego środka prowadziłyby do utraty jego znaczenia.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Kodeks wykroczeń

Kary wynikające z Kodeksu wykroczeń

1

2

Areszt

Areszt jest najsurowszą karą możliwą na gruncie Kodeksu wykroczeń i jedyną o charakterze izolacyjnym. Na gruncie przepisów areszt można zastosować w wymiarze od pięciu do 30 dni i nie można tego wymiaru przekroczyć. Areszt można również zastosować jako karę zastępczą, w przypadku kiedy ukarany uchyla się od wykonania kary ograniczenia wolności, jeśli zamiana tej kary na karę grzywny wydaje się niemożliwa do wyegzekwowania. Kodeks wykroczeń zakłada, że jeden dzień aresztu odpowiada dwóm dniom ograniczenia wolności.

Ograniczenie wolności

3

Ograniczenie wolności w Kodeksie wykroczeń określone jest jako kara bezwzględna w wymiarze jednego miesiąca. W ramach tej kary sprawca wykroczenia może zostać zobowiązany przez sąd do niezmienniania miejsca

pobytu bez zgody sądu, wykonywania pracy wskazanej przez sąd, udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary. Sąd może też ukaranego zobowiązać do naprawienia w całości lub części szkody wyrządzonej wykroczeniem oraz przeproszenia pokrzywdzonego w formie i terminie nakazanych przez sąd. Obowiązek wykonywania określonej pracy realizowany jest tak samo, jak w przypadku ograniczenia wolności orzkanego na gruncie Kodeksu karnego. Może być również realizowany poprzez potrącenie od 10% do 25% wynagrodzenia ukaranego na rzecz Skarbu Państwa lub cel społeczny wskazany przez sąd.

4

Grzywna

W odróżnieniu od Kodeksu karnego w Kodeksie wykroczeń kara grzywny nie jest wymierzana w stawkach dziennych, ale w wartości kwotowej w wysokości, co do zasady, od 20 do 5000 zł. Wyjątki od tej zasady wynikać mogą z innych ustaw. Grzywnę można orzec wobec sprawcy wykroczenia, wobec którego została orzeczona kara aresztu. Obligatoryjnie orzeka się ją w przypadku, kiedy wykroczenie zostało popełnione w celu odniesienia korzyści majątkowej, chyba że orzeczenie grzywny byłoby niecelowe, tj. kiedy sprawca nie jest w stanie jej uiścić. Dlatego wymierzając grzywnę, uwzględnia się dochody sprawcy, jego warunki osobiste i rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe. Grzywna powinna być dolegliwością dla ukaranego, nie dla jego rodziny. W przeciwnym razie powinna być zamieniona na prace społeczne, na które jednak sprawca musi wyrazić zgodę, lub zastępczą karę aresztu. Sprawca może być uwolniony od zastępczej kary aresztu w chwili

wpłacenia kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia.

Nagana

5

Nagana jest najłagodniejszą możliwą karą. Jest to swego rodzaju moralne potępienie sprawcy za popełnione wykroczenia. Można ją orzec, gdy ze względu na charakter i okoliczności czynu lub właściwości i warunki osobiste sprawcy trzeba przypuszczać, że zastosowanie tej kary jest wystarczające do skłonienia go do postawy poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego. Nie można tej kary orzekać jednak za wykroczenie o charakterze chuligańskim.

6

Środki karne wynikające z Kodeksu wykroczeń

Zakaz prowadzenia pojazdów

7

Jako środek karny za wykroczenie zakaz prowadzenia pojazdów orzekany jest przez sąd na czas od sześciu miesięcy do trzech lat i określany jest w miesiącach. Sąd musi wskazać konkretny rodzaj pojazdu, którego zakaz dotyczy, np. rower, motocykl, pojazd samochodowy, autobus. Orzeczenie zakazu oznacza konieczność zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu, o ile dokument ten nie został zatrzymany. Dopiero od tego momentu rozpoczyna bieg okres objęty zakazem orzeczony przez sąd. Na poczet zakazu prowadzenia pojazdu zalicza się okres zatrzymania prawa jazdy lub innego dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu.

8

Przepadek przedmiotów

Przepadek przedmiotów obejmuje narzędzia lub inne przedmioty, które służyły lub zostały wykorzystane bądź przeznaczone do popełnienia wykroczenia. Dotyczy to także przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia. Orzekając ten środek karny, sąd powinien kierować się zasadą zadania dolegliwości sprawcy popełnionego wykroczenia, nie zaś osobom trzecim, np. w przypadku kradzieży przedmiotu osobie trzeciej powinien on zostać zwrócony właścicielowi, ponieważ nie przestał stanowić jego własności. W przeciwnym razie przedmioty podlegające przepadkowi przechodzą zazwyczaj na własność Skarbu Państwa.

Nawiązka

9

Nawiązka jako środek karny orzekany na podstawie Kodeksu wykroczeń jest niezależna od wysokości wyrządzonej szkody. Można ją wymierzyć nie tylko na rzecz pokrzywdzonego, ale także na cel społeczny, np. na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża, ale tylko w przypadku wykroczenia o charakterze chuligańskim, jeśli wskutek tego wykroczenia została wyrządzona szkoda. Nawiązkę można orzec osobno zarówno od każdego ze współsprawców, sprawcy kierowniczego, podżegacza czy pomocnika, może być ona także orzeczona w jednym wymiarze z podziałem równym lub na pewne części dla każdego pokrzywdzonego osobno. Nawiązka jest środkiem karnym wymagalnym i powinna być spełniona wraz z uprawomocnieniem się wyroku sądu.

10

Obowiązek naprawienia szkody

W zależności od popełnionego przez sprawcę wykroczenia sąd, wymierzając karę ograniczenia wolności, może dodatkowo nałożyć na niego obowiązek naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej wykroczeniem lub przeproszenia pokrzywdzonego. Sąd określa, w jakim stopniu szkoda powinna zostać naprawiona. Orzeczenie obowiązku częściowego naprawienia szkody będzie zasadne zwłaszcza wtedy, gdy pozostała część szkody została naprawiona jeszcze przed ukaraniem. Obowiązek taki może być orzeczony np. w przypadku umyślnego zniszczenia lub uszkodzenia cudzej rzeczy.

Podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób

11

Uzasadnieniem zastosowania upublicznienia orzeczenia jest znaczenie wychowawcze, jakie może mieć to dla skazanego. To sąd ocenia, czy rzeczywiście tak będzie. Należy ostrożnie podchodzić do możliwości stosowania tego środka karnego, gdyż wykroczenia są z natury czynami drobnymi, często o niewielkiej społecznej szkodliwości czynu i podanie do publicznej wiadomości treści orzeczenia o ukaraniu może być dla sprawcy większą dolegliwością niż sama kara. Może się okazać, że środek ten jest niewspółmiernie surowy w stosunku do wagi popełnionego wykroczenia. Podanie wyroku o ukaraniu do publicznej wiadomości powinno mieć miejsce przede wszystkim w odniesieniu do wykroczeń umyślnych. Kodeks wykroczeń przewiduje taką możliwość np. w przypadku podejmowania

czynności zawodowych lub służbowych z naruszeniem wymogu zachowania trzeźwości lub za niszczenie lub usuwanie znaków lub napisów ostrzegających o grożącym niebezpieczeństwie dla życia lub zdrowia człowieka. Sprawca powinien być obciążony kosztami takiego ogłoszenia, nie powinno się tym obciążać Skarbu Państwa.

12

Inne środki karne określone przez ustawę

Środki karne za wykroczenia mogą być orzekane nie tylko na podstawie Kodeksu wykroczeń, ale także jeśli przewiduje to inna ustawa, np. zakaz wstępu na imprezę masową – art. 22 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych – może być orzeczony na okres od dwóch do sześciu lat, a ponadto może być połączony z obowiązkiem osobistego stawiennictwa na wezwanie powiatowego (miejskiego) komendanta policji we właściwej dla miejsca zamieszkania ukaranego jednostce organizacyjnej policji w czasie trwania imprezy masowej.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj kary i środki karne przewidziane w Kodeksie karnym i Kodeksie wykroczeń.

Wyjaśnij, na czym polega każda z sankcji, w jaki sposób się ją egzekwuje oraz jakie są jej wady i zalety, a także w jakim stopniu realizuje cele (funkcje) kary.

Ćwiczenie 3

Wskaż, odpowiednio na podstawie Kodeksu karnego lub wykroczeń, za jakie czyny zabronione orzekane są lub mogą być orzekane wymienione kary i środki karne.

Ćwiczenie 4

Poszukaj w dostępnych źródłach informacji na temat prawdziwych spraw, w których zostały orzeczone wybrane kary i środki karne.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Przeczytaj tekst i wykonaj polecenie.

” Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

Art. 37a

Jeżeli ustawa przewiduje zagrożenie karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat, można zamiast tej kary orzec grzywnę albo karę ograniczenia wolności, o której mowa w art. 34 § 1a pkt 1 lub 4.

Art. 78

§ 1. Skazanego można warunkowo zwolnić po odbyciu co najmniej połowy kary.

§ 2. Skazanego określonego w art. 64 § 1 można warunkowo zwolnić po odbyciu dwóch trzecich kary, natomiast określonego w art. 64 § 2 po odbyciu trzech czwartych kary.

§ 3. Skazanego na karę 25 lat pozbawienia wolności można warunkowo zwolnić po odbyciu 15 lat kary, natomiast skazanego na karę dożywotniego pozbawienia wolności po odbyciu 25 lat kary.

Źródło: *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 9.01.2020 r.].

Materiały źródłowe do zadań 4–8

Źródło I

” *Jak walczyć z przestępczością? Większość Polaków „za” zaostreniem i „sumowaniem” kar*

Ponad 54 proc. Polaków uważa, że należy zaostrzyć przewidziane przez prawo kary, gdyż jest to sposób na ograniczenie przestępczości – wynika z badań Kantar Public dla Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. 31 proc. ankietowanych twierdzi, że sankcje przewidziane obecnie są wystarczające, jeśli byłyby stosowane konsekwentnie.

Aż 77 proc. z nas uważa, że najcięższe przestępstwa, takie jak zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem lub w związku z gwałtem, rozbojem lub porwaniem, powinny być karane wyłącznie dożywociem. „Zdecydowanie” taki pogląd popiera 34 proc. badanych, zaś 43 proc. „raczej” zgadza się z tym pomysłem. 9 proc. jest przeciwnego zdania.

47 proc. Polaków popiera zaostrzenie przepisów tylko w sytuacji najcięższych przestępstw, a 32 proc. popiera surowsze kary za wszystkie przestępstwa, 4 proc. osób chciałoby większych kar tylko za drobne winy.

Osoby badane miały również wskazać przestępstwa, za które należałoby karać surowiej niż obecnie. 81 proc. ankietowanych poparło wyższe kary dla gwałcicieli, 79 proc. chciałoby zaostrzenia sankcji za umyślne zabójstwo, a 76 proc. za oszustwa finansowe dotyczące wielkich kwot. Na dalszych miejscach znalazły się przestępstwa dotyczące lichwy i rozbojów.

Źródło: *Jak walczyć z przestępczością? Większość Polaków „za” zaostrzeniem i „sumowaniem” kar*, 22.04.2019 r., dostępny w internecie: pch24.pl [dostęp 9.01.2020 r.].

Źródło II

Agnieszka Pochrzęst-Motyczyńska

” *Bodnar o podwyższaniu kar: Ważna nieuchronność kary, a nie jej wysokość*

Ministerstwo Sprawiedliwości skierowało w piątek po południu do opiniowania projekt zmian w kodeksie karnym. Nie zrezygnowano z zapowiadanych już wcześniej propozycji – m.in. rezygnacji z kary 25 lat więzienia i zastąpienia jej 30 latami, wprowadzenia bezwzględnego dożywocia, zaostrzenia kar m.in. za pedofilię i pobicia, czy zmian w zakresie łączenia kar. Resort proponuje też m.in. aby kary wolnościowe mogły być stosowane tylko w przypadku tzw. drobnej przestępczości – czyli gdy górna granica zagrożenia karą więzienia nie przekraczała pięciu lat (obecnie to osiem lat).

Rządowy projekt nowelizacji Kodeksu karnego oraz niektórych innych ustaw przygotowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości przewiduje też wydłużenie okresu przedawnienia zbrodni zabójstwa z 30 do 40 lat oraz zaostrzenie kar za przestępstwa o charakterze seksualnym wobec dzieci. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu, „zasadniczym założeniem, które legło u podstaw prac nad projektem zmian Kodeksu karnego, była potrzeba wzmocnienia ochrony prawnokarnej w zakresie czynów godzących w tak fundamentalne dobra prawne jak życie i zdrowie człowieka, wolność seksualna czy własność”.

Według resortu, obecny stan prawny nie zapewnia wystarczających narzędzi dla ograniczenia przestępczości i zabezpieczenia istotnych wartości społecznych. Ministerstwo Sprawiedliwości zaostrzenie kar zaproponowało po zabójstwie prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza.

– W kontekście tej sprawy bardziej należałoby się zastanowić nad resocjalizacją, kwestią traktowania osób z niepełnosprawnością intelektualną czy chorujących psychicznie w więzieniach: co się z nimi dzieje w trakcie odbywania kary, co się z nimi dzieje po odbywaniu kary, nie jestem przekonany, czy ta dyskusja nt. samego podwyższania kar to jest akurat ta właściwa ścieżka – ocenił w niedzielę na antenie Radia Zet Bodnar.

Na pytanie, czy wysoka kara wpływa na zmniejszenie się liczby przestępstw, rzecznik praw obywatelskich odpowiedział: „to co jest najważniejsze, to nie tyle wysokość kary, co raczej nieuchronność”. „Mamy obszar życia, gdzie prokuratura nie działa sprawnie; sprawcy popełniają różne przestępstwa, czyny zabronione, a nie grozi im z tego tytułu kara” – powiedział Bodnar. Według niego, nad tym powinniśmy się zastanowić, a nie nad „ładnie” brzmiącym: podwyższymy kary za różne przestępstwa.

Źródło: Agnieszka Pochręst-Motyczyńska, *Bodnar o podwyższaniu kar: Ważna nieuchronność kary, a nie jej wysokość*, 27.01.2019 r., dostępny w internecie: prawo.pl [dostęp 18.05.2020 r.].

Źródło III

” Bronisław Tumiłowicz

Czy surowa polityka karna przynosi spadek przestępczości?

Prof. Lech Falandysz, prawnik, b. minister w Kancelarii Prezydenta Wałęsy:

Sama surowość kar na papierze, w kodeksie nie wystarcza dla poprawienia stanu bezpieczeństwa. Gdyby to było możliwe, dawno by rozwiązano problem przestępczości. Przykłady srożenia represji do granic ludzkiej pomysłowości można czerpać garściami, jednak

współczesne społeczeństwo jest zbyt skomplikowane i nie zmienia się pod wpływem gróźb ministra i podwyższania dolnego zagrożenia karą. Słusznie się podkreśla, że podnoszenie dolnych progów uderzy w pseudoprzestępców, którzy kwalifikują się bardziej do opieki społecznej niż do kryminału, natomiast dla bandytów prawdziwych jest górne zagrożenie, i oni skutecznie potrafią umykać wymiarowi sprawiedliwości. Trzeba prowadzić reformę wielopłaszczyznowo, zmierzać do wzmocnienia skuteczności policji, prokuratury, pomóc sądom i więziennictwu poprzez zapewnienie przyzwoitych warunków pracy. Same kodeksy nie łapią przestępców i nie sądzą ich.

Anna Bogucka-Skowrońska, senator (UW):

Sygnal o zaostrzeniu represji wobec niebezpiecznych przestępców jest pożyteczny, wzmacnia poczucie bezpieczeństwa i ma też znaczenie dla samych przestępców. Podzielam pogląd, iż nie powinno się podwyższać dolnych kar, a problem wymiaru pozostawić w ramach niezawisłości sędziowskiej, bowiem potrzebna jest szeroka paleta indywidualizacji kary za bardzo różne czyny, choć odnoszące się do tego samego przepisu. Natomiast podwyższanie kar najwyższych i wpływanie na prokuratury, aby żądały wysokich kar za groźne czyny, jest niezbędne. Sami widzimy, że wszystkie działania bardziej liberalne zostały już wykorzystane przez przestępców. Oni czują się bezkarni i z tym trzeba skończyć.

Maciej Dubois, adwokat:

Teza o zaostrzeniu kar funkcjonuje co najmniej od 50 lat i nie daje rezultatów. Istnieje szereg czynników, które wpływają na stan bezpieczeństwa, wszystkiego się nie załatwi, zmieniając wysokości

kar. Negowanie kodeksu karnego, jako zbyt łagodnego, jest nonsensem, choć pewne korekty są, oczywiście, możliwe.

Źródło: Bronisław Tumiłowicz, *Czy surowa polityka karna przynosi spadek przestępczości?*, 22.04.2019 r., dostępny w internecie: tygodnikprzeгляд.pl [dostęp 9.01.2020 r.].

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Ćwiczenie 8

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Rabięga

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Kary i środki karne obowiązujące w polskim prawie

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń:

21) przedstawia kary i środki karne unormowane w Kodeksie wykroczeń i Kodeksie karnym w Rzeczypospolitej Polskiej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje kary i środki karne przewidziane w Kodeksie karnym i Kodeksie wykroczeń;
- wskazuje przykłady stosowania omawianych kar i środków karnych;
- analizuje funkcje kary;
- rozważa, w jakim stopniu każda kara i środek karny realizują poszczególne funkcje kary.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rybi szkielet;
- analiza tekstu źródłowego;

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. Nauczyciel przydziela każdemu uczniowi do opracowania jedną karę lub środek karny przewidziane w Kodeksie karnym lub Kodeksie wykroczeń – schemat. Uczniowie wykonują w odniesieniu do przydzielonej im kary/środka karnego ćwiczenia 1–3 z sekcji „Spacer wirtualny + Schemat”.

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

2. Na tablicy narysowany jest szkielet ryby z umieszczonym w „głowie” słowem „kara”. Uczniowie podają swoje propozycje cech, które spełnia kara, starając się wspólnie zbudować jej definicję, nauczyciel zapisuje je przy głównych i mniejszych „ościach” ryby. Wybrana osoba formułuje definicję pojęcia na podstawie zgromadzonych haseł.

3. Mapa myśli. Na środku tablicy zapisane jest hasło „funkcje kary”, dookoła umieszczone nazwy funkcji – izolacyjna, represyjna, prewencyjna, profilaktyczna, kompensacyjna, resocjalizacyjna. Korzystając z widżetu z sekcji „Przeczytaj”, uczniowie formułują wyjaśnienia każdej z funkcji.

Faza realizacyjna

1. Przedstawienie uczniowskich opracowań dotyczących kar i środków karnych z uwzględnieniem zagadnień wskazanych w ćwiczeniach do schematu. Pozostali uczniowie wykonują notatki i mogą zadawać pytania prelegentom.

2. Dyskusja na temat: „Kara śmierci – za i przeciw. Czy warto przywrócić w Polsce karę śmierci?”. Uczniowie przedstawiają swoje argumenty, a na koniec dyskusji odbywa się głosowanie.

3. Spacer wirtualny. Po zapoznaniu się z materiałem uczniowie w parach przygotowują argumenty do dyskusji na temat: „Czy lepiej skazywać na więzienie, czy na prace społeczne. Następuje dyskusja, a na jej koniec głosowanie.

4. Ćwiczenia interaktywne 3–8. Uczniowie rozwiązują ćwiczenia w parach, następnie wybrane osoby przedstawiają rozwiązania, a pozostali oceniają ich poprawność.

Faza podsumowująca

1. Ćwiczenia interaktywne 1 i 2. Uczniowie samodzielnie rozwiązują i sprawdzają ćwiczenia.

Praca domowa:

Wybierz jedną z omawianych kar i korzystając z dostępnych źródeł informacji, np. danych statystycznych, oceń jej skuteczność z punktu widzenia realizacji każdej z funkcji kary.

Materiały pomocnicze:

- *Jak walczyć z przestępczością? Większość Polaków „za” zaostrzeniem i „sumowaniem” kar*, pch24.pl.
Kodeks karny.
- Agnieszka Pochręst-Motyczyńska, *Bodnar o podwyższaniu kar: Ważna nieuchronność kary, a nie jej wysokość*, prawo.pl.
- Bronisław Tumiłowicz, *Czy surowa polityka karna przynosi spadek przestępczości?*, tygodnikprzeklad.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Na podstawie zasobów multimedialnych uczniowie mogą przygotować własne prezentacje dotyczące kar i środków karnych obowiązujących w innych krajach.